

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1 A
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
Telefoon (070) 333 44 44
Fax (070) 333 40 33
www.szw.nl

Contactpersoon
Doorkiesnummer

Ons kenmerk ASEA/LIV/06/100235
Datum 19 december 2006

Onderwerp

In mijn brief van 28 april 2006 heb ik toegezegd de Tweede Kamer te informeren over de resultaten van een onderzoek naar de (toekomstige) inkomenspositie van ouderen. Daarbij heb ik aangegeven ook in te gaan op de meest kwetsbare groepen ouderen, waaronder (alleenstaande) vrouwen.

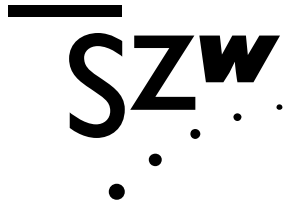
Dit onderzoek is inmiddels beschikbaar als SZW werkdocument (bijgaand). Het gaat hier om een actualisatie en verdere uitwerking van een eerdere verkenning naar de toekomstige inkomenspositie van ouderen (Sociale Nota 2001, SZW werkdocument 230).

Het onderzoek toont de verwachting dat het gemiddelde inkomen van ouderen de komende jaren verder zal toenemen. Deels is dit het gevolg van koopkrachtverbetering. Een even zo groot deel van de inkomensverbetering is het gevolg van hogere aanvullende pensioenen van de nieuwe generaties ouderen. Ook ten opzichte van de toekomstige jongere generaties stijgt het inkomen van ouderen. Ouderen zijn echter ook wat inkomen betreft een heterogene groep.

Door de onvolledige AOW-opbouw zullen in 2020 55.000 ouderen (op dit moment 27.000) zijn aangewezen op een bijstandsuitkering. Hierdoor is een grotere groep ouderen aangewezen op een laag inkomen. Tegelijkertijd groeit de omvang van de middengroep onder de ouderen aanzienlijk.

Ouderen beschikken vaak over vermogen, deels in de eigen woning. De verdeling van het vermogen is echter scheef, zodat een beperkte groep ouderen het meest profiteert. Ook hier geldt echter dat vooral de middelgrote vermogens het meest groeien.

Het toekomstige inkomen van ouderen wordt door veel factoren beïnvloed. Deze factoren zijn niet allemaal goed voorspelbaar zijn. Vooral de toekomstige rendementen van beleggingen zijn onzeker en daarmee ook de indexerings van pensioenrechten. In het onderzoek is aangesloten bij de veronderstellingen uit de CPB studie "Ageing and the Sustainability of Dutch Public Finances". Tot 2011 wordt uitgegaan van de middellange termijn verkenning van het CPB.

Ons kenmerk ASEA/LIV/06/100235

Voor uitgebreide toelichting op gehanteerde veronderstellingen wordt verwezen naar het werkdocument.

Door de themacommissie ouderenbeleid is in de brief van 28 januari 2005 (01-05-OUD/SZW) een aantal vragen gesteld die op basis van het genoemde werkdocument in de bijlage worden beantwoord.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

(mr. A.J. de Geus)

Bijlage(n):
Vragen Tweede Kamer (01-05-OUD/SZW)
Werkdocument SZW

Bijlage: Vragen Tweede Kamer (01-05-0UD/SZW)

Vraag: Kunt u inzicht verschaffen hoeveel inkomen in absolute termen (per bron) vrouwen van 65 jaar en ouder zullen hebben over 10, 20, 30 en 40 jaar?

De koopkracht van de AOW stijgt in de loop der jaren door de koppeling met de lonen. Het aanvullende pensioen stijgt minder, omdat voor een aantal gepensioneerden het pensioen niet welvaartsvast is maar geïndexeerd wordt met de prijsontwikkeling. Per saldo resulteert er op lange termijn een koopkrachtstijging voor ouderen (mannen en vrouwen) van 0.9% per jaar. Het reële inkomen van ouderen stijgt meer dan de koopkracht. Ouderen worden steeds hoger opgeleid, hebben vaker een hoger loon gehad en ontvangen daardoor een hoger aanvullend pensioen. De arbeidsparticipatie van vrouwen is gestegen waardoor er meer aanvullend pensioen is opgebouwd. Prepensioen wordt vaker uitgesteld waardoor er langer pensioenopbouw plaats vindt en de opgebouwde prepensioenrechten benut kunnen worden voor een hoger oudedagpensioen. Tenslotte komen de in het verleden opgebouwde 3^e pijler pensioenen tot uitkering. Tegelijkertijd overlijden oudere generaties met een gemiddeld lagere pensioen. Het reële inkomen van ouderen neemt hierdoor de komende jaren meer toe dan de koopkracht.

Ontwikkeling besteedbaar huishoudinkomen ouderen (prijzen 2006)

	2006	2010	2020	2030
Vrouwen alleen				
Netto AOW	10800	11400	12900	14600
Netto pensioen, lijfrente	5600	6200	9000	11300
Netto inkomen uit vermogen	2500	3100	2900	3400
Totaal besteedbaar ¹⁾	19100	20600	24200	28800
Vrouwen samenwonend, huishoudinkomen				
Netto AOW	15000	15700	17700	20100
Netto pensioen, lijfrente	12800	14200	19800	24600
Netto inkomen uit vermogen	4300	4400	4600	5400
Totaal besteedbaar ¹⁾	31500	32600	38800	47100

¹⁾ Besteedbaar inclusief toeslagen, na aftrek van nominale ziektekostenpremie

Over de gehele periode 2006-2030 stijgt de koopkracht van ouderen gemiddeld met bijna een kwart. Het reële inkomen van alleenstaande en samenwonende vrouwen (en mannen) neemt naar verwachting met ongeveer de helft toe.

Vraag: Kunt u inzicht verschaffen in de pensioenverwachtingen van vrouwen zowel in de nabije als in de wat verdere toekomst (over 10, 20, 30 en 40 jaar)?

Door de gestegen arbeidsparticipatie heeft de toekomstige generatie oudere vrouwen steeds vaker pensioen opgebouwd. Doordat veel vrouwen in deeltijd werken en verondersteld wordt dat dit in de toekomst niet sterk zal veranderen, resulteert hierdoor ook in de toekomst vaak een laag aanvullend pensioen. Ten opzichte van de huidige oudere vrouwen is er desondanks sprake van een flinke verbetering. De pensioenopbouw van vrouwen is niet strikt individueel. Na scheiding vindt bij een ongelijke inkomensaanbreng van beide partners vaak pensioenverevening plaats. Na het overlijden van een partner ontstaat recht op nabestaandenpensioen gebaseerd op het inkomen van de partner.

Ontwikkeling bruto aanvullend pensioen vrouwen (prijzen 2006)

Aanvullend pensioen	2006	2010	2020	2030
	%			
Geen	42	40	22	10
1 tot 5000	35	35	41	40
5000 tot 10000	12	13	18	22
10000 tot 15000	5	6	9	12
Meer dan 15000	6	7	11	16
Totaal	100	100	100	100
	Euro's			
Gemiddeld bedrag	2700	3100	5500	7700
Wv 65-69 jarigen	3100	3800	5900	8900
80 en ouder	2100	2400	5000	7200

Steeds meer vrouwen krijgen de komende jaren aanvullend pensioen. Het bedrag neemt (gecorrigeerd voor inflatie) ook toe.

Vraag: Kunt u inzicht geven in de effecten (over 10, 20, 30 en 40 jaar) van de maatregelen op het nabestaandenpensioen voor vrouwen zonder adequate eigen pensioenvoorziening?

Sociale partners hebben in de afgelopen jaren beperkingen aangebracht in de opbouw van het nabestaandenpensioen. Daarbij is vaak overgestapt van een nabestaandenpensioen op basis van opbouw van rechten naar een nabestaandenpensioen op risicobasis. In het laatste geval bestaat alleen recht op een nabestaandenpensioen zolang er premie wordt betaald. In een aantal gevallen, waaronder de PGGM, is de opbouw van nabestaandenpensioen overigens recentelijk weer uitgebreid.

Bij de overstap van nabestaandenpensioen op risicobasis blijven al opgebouwde rechten bestaan. De gevolgen van de overstap op risicobasis worden daardoor pas op lange termijn groter, namelijk wanneer het opbouwdeel steeds kleiner wordt. Wanneer de partner

Ons kenmerk ASEA/LIV/06/100235

onvoldoende pensioen heeft opgebouwd kan er voor gekozen worden om zelf aanvullende voorzieningen te treffen. Daarnaast bestaat er een wettelijk recht om bij pensionering een deel van het oudedagspensioen om te ruilen in een nabestaandenpensioen. Op deze wijze wordt een plotselinge inkomensachteruitgang bij overlijden van de partner voorkomen. Andersom kan een nabestaandenpensioen worden omgezet in een oudedagspensioen of vroegpensioen wanneer beide partners voldoende eigen pensioen hebben opgebouwd. In hoeverre partners gebruik willen maken van deze mogelijkheden is hun eigen keuze. In alle gevallen zorgt de AOW voor een basisvoorziening. De AOW daalt niet naar 50% maar naar 70% omdat alleenstaanden geen voordeel hebben van de schaalvoordelen van het samenwonen.

In de ouderenmonitor 2006 van het SCP is onderzocht hoe groot de inkomensmutatie is bij het overlijden van een partner. Daaruit blijkt dat, rekening houdend met het verschil in uitgaven van een alleenstaande ten opzichte van een paar, de meeste vrouwen er op vooruitgaan bij het overlijden van de partner. 37% gaat er op achteruit; in de meeste gevallen niet meer dan 10%.

Voor de toekomst is van belang dat bij de overgang naar een nabestaandenpensioen op risicobasis op langere termijn vaker een lager nabestaandenpensioen ontstaat. Partners kunnen naar keuze maatregelen nemen om de inkomensachteruitgang voor de nabestaande te beperken. Anderzijds hebben toekomstige generaties oudere vrouwen vaker een eigen pensioenopbouw en zijn daardoor minder afhankelijk van een nabestaandenpensioen.